

pp 1-69

697 (24)

28/4/82
Cruces + L2-17-6
APR 14 1945
Wrongo int

H. M. Mohlabe, K34/82
Bethany Mission,
K34 8/82
P.O. Tichardtsdal;

30/3/1945.

Thsenyetšō, xa thēla melā, melat e mēda
 Kxopolō ma thsingang. Mattha xe a thrintšē
 selō ka kxōle, wa bānala, le batho bame
 a xadira ba e xāna, ba mmōne, le dipolēl
 ō tšā xaxuē ka dikiti. Kudu kudu kxā
 le e dīa ke basadi, mabapi le ditwana,
 le ditso. Masadi bane, ke Lperere ke
 masadi wa Raxxobadi Moyeni, ke yēna
 masadi wa pele wa xo montha thake
 ng. Byale mōna o tšere masadi yo
 manyanā, ngwana wa malome axē,
 leina ke Nkatlile, ke ngwana sekxoka
 Raxxobadi ke ngaka, hule oca le di
 kxoxo tše dintšē tšā bongaka. Byale
 o ile ka tšēni masadi wa bobedi, a
 ba bēla dikxoxo. Byale masadi yala w
 a pele tšatki le enquē le le enquē
 xe a setla o bolaya kxoxo ka lehudu,
 a vōmēla sebaka xa masadi yo man
 yana aye, ke ile ke setla, lehudu le bo
 laile kxoxo ya xaxo, byale a nofēla a m
 o tswarēla, Mafelēlong masadi aye,

697

K34/82

2

a e kaba ke tšana dikxoxo disêlarô
 kxapzi le mahudu, ka xobane dikxoxo
 xo nobolaima tšana, mosadi yola ane,
 wa xobolana dikxoxo ka mahudu ane, ke
 be keve phuthana lla mmanô e tsoxê, ane
 dikxoxo tša xaxo ditla dijêletša tšana. Bya-
 le mong wa dikxoxo a tšama xo
 bôna xa batse xore, mosadi o dibolana
 a ka kxôle, le xôna basadi ba motse bare,
 ke kxale a le mo e su xa bôna a di-
 xa taba e, le hono olwa lehufa ka di-
 niwa. Mong wa dikxoxo a batša mo-
 nna, monna a bôna xore, a ka seke a
 dikxona, a bitša banna ba xabô baxa
 Moya xore ba tse ba mokwite ditaba
 a tše, a lwa, banna ba ile ba fi-
 hla ka tšatši le me monna a le bei-
 leto. Byale xe ba butšisa ditaba ba h-
 metsana mosadi a na le molato,
 bare, yêna o swemetše xo tšena tše
 tša xaxwê dikxoxo a dife yo, ke mo ka
 molato o fêle. Monna wa bôna a
 dumêla, fêla mmolai wa dikxoxo
 a xana. Byale banna bare, xo monna

697

K34/82

3

wa bōna, wena byale ka xe o ekwa
 mosadi a xana, o wena ka nozi o sw-
 anitše xo lefa, molato, o tla bōna dithšē
 le difedile, le xe o kare, mosadi a ē kxoro-
 ng, molato e sale wa xaxo, kabaka la
 xore ke mpha ya xaxo. Mpha ya elina
 molato e dinēla mong wa yōna.
 A wa monna oile a dumēla a
 lefa. Byale mosadi xe a ekwa batho ba
 moseta, bare ke mosadi mang wa lehuja
 wa xolwa ka dimina tša moxadikane. A
 thōma xoxopola xore, thšēlētē e la, ~~la~~ a lifi-
 leto ka yōna, e tšwa dihlangeng, kabaka
 la xore le maxxoweng a e, byale ka tšatši;
 le le ngwē are, wa babya a seke a ya
 mašemong, e be e le tšatši la maru, fē-
 la a be a sane, byale mosetare, a tšeya
 mollō a thšoba ntšō ya dihlangeng, a napa
 a rōbala ya ba molwetši yo moxolo ku du,
 metsetšo e le e metšo. Byale baile xe ba
 le mašemong ba bōna kxabo ya mollō,
 bathōma xo kizimēla xaē, byale ba
 fumana bana fēla, kxaxhe mol-
 wetši o rōbetše ka ntlong ya xaxwē.

697

K34/82

4

Bathoma xolwa le mahlô, e mpa ya dilô
 ka moka disuêlê, muna oile xare, o
 bula ntlo e fumana mosadi a rôbetše,
 a mutšiša xore aⁿto e thšobile ke ma-
 ng, mosadi a bôlêla a le bohlokoeng bya xo-
 babya kudu, a fetola ka lentšu le lenya-
 nyana, a se, xa ke tšebe, nna e sale
 ke rôbala ka monkong ka bana la
 bolwetsi byo bontswerešo, le xore nt-
 lo e a swa xa ke kwe. Monna tša
 mokama dihlaa, ke moka a thôma xo-
 nyakêla dihlae tše dingwê, fêla le
 xe a xana kxopolô tša batho ba no xo-
 polêla tšena, ka xabane xe bare, ba
 butšiša bana, bana bare, re nôbôna
 e swa, rena e be re setôna.

Katzi. Nkxwidi Masete le Monxôla
 Moraba, ebe ele bea diti ba dikxomo,
 byale, Nkxwedi oile xare, o tšiba kxomo
 e ngwê a e fôša ka letlapa, a sa
 bône xore xona le motho ka tšase xa
 kxomo, byale letlapa la pyatla yola
 hlôxô, oile xe a tšhla xaê a hwa,
 Byale batswadi ba xaxwê, bare, ba

697

K34/82

5

xa Masete ba lefê ka dikxomo tša xo-
 lekana hlôxô ya motho. Kabaka la mo-
 laô wa sesotho ba dumêla, byale di-
 kxomo tša seke tša bônala ka peli,
 ba xa Moraba ba fetêtsa ditaba ma-
 kxoweng, byale xe mokxowa ba butšita
 ditaba ba huetšana, xore ngwana
 xa mopatlalala ka xêle, bare ngwana
 wa Masete xana molato, kemoka
 molato wa pêla. Môlela Moraba
 a sekê a kitimêla makxoweng, nka-
 be Masete a molifile. Ka xobane
 molaô wa sesotho xoba, motho o lebile,
 fêla molebi a ppatlwa madi a tšwa,
 bare, madi aile xofalla le fase, xolêba
 xôna se a bôna xore o lebile, byale w-
 ena o sintšê ka xofalatsa madi lefa
 kemoka a lefa. Xe motho taba e mohla-
 xetšê ka kotzi, ka baka la molaô wa
 sesotho, o swanetše xolefa kantle, le
 polêlo, ene, mong wa selô, yêna ka
 nozi a no maswanêla, are xêle xa xo-
 na le belô wa kitima kudu o tla kxu-
 rya wa wa, o seke wa tšota wa boêletš

697

K34/82

6

Boekarabêlo. Monna o kxōna kudu kudu
 xo a-xaba ditaba tša bana, tša ba-
 sadi ba xaxwê, o dikxōna xe mosadi
 wa xaxwê a lebelane le o šele,
 xe e le ditaba tša basadi ba xa-
 xwê fêla, monna ana karabō, o
 swanetše xobitša bana ba bangwê
 ba tlê ba mala molêlê bōna. Byale
 xe mosadi wa xaxwê ana le molato le
 mosadi e mongwê, mome monna o
 tla leka ka maatla xo emêlla mosadi
 i wa xaxwê, o tla nopalwa xe mo-
 sadi wa xaxwê a lebile. Bohlatš.
 e bya monna wa basadi ba babedi
 Moxaxa Bohlatš e be ana le basadi
 ba babedi, fêla y mongwê o be a du-
 tšhi naê, e be a swanetše ke xe a tšhe
 ke papaxwê, byale papaxwê oile a hwa
 e sa le kxaxebe mosadi leina
 la xaxwê ke Moya ke ngwana
 šadi, byale monna mong mosadi le-
 ina la xaxwê ke Mokōpane ke ng-
 wana Raxanya. Byale monna o-
 be a wata Moya. Byale ka tšatšhi

697

K34/82

7

baile ba papanele mesela ya masemo,
 a ya yena ka nozi a ba lamalama,
 are Moya o na le photo mosela o tla
 mo, a wa mosadi a dumela, ke moka
 ditaba tša fela. Ka tsatti le le nguê m-
 onna a ya lebenkêny xore iêkêla basa-
 di dikobô, byale a ba iêkêla tša xo tso-
 wana, kxathe monna a le moxe xore
 kobô e nguê e liwile ke marôto, a
 fa yo monguê ya xaxuê, mosadi yo m-
 onguê o ile o lebella kobô a fumana, e
 liwile, byale bakeng sa xore, a batše
 monna a seke a matsa, ya se xe ba
 le masemong, mosadi yola wa kobô ya
 xo se leme, o ile xe are, okxa metsi
 byale yola wa kobô ya xo lewa, a ya
 moriting xa yola, a pene kobô ya xaxu-
 ê, a fihla a be ya kobô ya xaxuê fa-
 se, a tšeya ya yola a e a para, bya-
 le, yola xe a tšobana nokeng, a seke
 a tšea selô, a tšuma mošumôw-
 a xaxuê, eile xe le tsatti le dinetše,
 byale yo monguê le yo monguê a xo-
 pola xo tšama a ekxa morôto, a k-

697

K34/82

8

wa xo tonye are, o apara kobô, byale a
 makala xe a ekwa phefô e tseny
 mmals a molato keng, bana ba se-
 bê ba kxêitšê kobô ya ka, oile xe are,
 wa pola xore a bône xore molato ke-
 ng, el fumana kobô elê ke makôklo, a
 thôma xo makala ka bana la xore ke
 matsâtšî a mabedi a para taba ya
 mohuta o, a seso a ke a e bôna. Byale
 xe mosadi a fihla xat, a batša mosadi ka-
 ba e, byale monna are, mohlomang ke xo sehlo-
 kô mèle xaka, ke tšêkile e le byale, Mokôpane
 a xana are, keile wa e le bēlla ka fuma-
 na e likile, byale yaba mosadi ore xo m-
 onna sepela o batša mosadi yola wa
 xaxo, a tšê kobô xaka, xo seng, byale
 tšeya le êne o mala, nna xa ke ne
 taba. Monna xe a ekwa taba e,
 a ya xo mosadi yola, are, mosadi yola
 a ore, uena o tšene kobô ya xaxiê
 byale ore, e buitšê. Moya are, xa
 ka xo tšeta xore, o nthêkêle kobô, tšê
 ya kobô ya xaxo, o fa mosadi wa
 xaxo, nna xa ke ne taba, ke nna

697

K34/82

9

mohlôlôxadi. Monna aba tsietsing, a se sa tseba le xore, a na diva byang taba ya mahuta o, a dula fase a homala, byale mosadi, yola, a belaela a tloxa a ya a tse ya kobô, ya xaxuê, a siya êla lapeng la mosadi yola. Byale Mpya a ya xo monna aye, monthaka ont hake xa botse, fêla xohlwa mokho a bolêla ke xobaka ditshêle, malôba onkamoxile tshemo yaka wa fa mosadi wa xaxo, lehono ke taba ya bobedi, a wa sala monna wa xa Mohlabe xo re tella xo xitilê pitsi, ke moka mosadi a tloxa a e kêla le sekxowa, xo filhala le xa nabyali a ba matsebe moa letô xôna. Tshala banneng xa e fasele. Mola ataba a dibotse banna ba xabô ukabe, xo se byale. Monna xe wa xabô aña le molat-o, o leka ka maaba xo moa-rabêlla xore ba fenyê mokho yola o ôele yola. Batho ba byale ka le loko, le bana baxaxuê xa m-ôxô le dikxaitshedi. Bare

697

K34/82

10

ba monata aba o likile ka matla, xo
 ba fa dikarabō. le batloholo, le borwana-
 wê. O seke wa huetša bana ba mo-
 nna wa tšena ka xare, ka moswan-
 a ba tla kwana ka wena, bare ke
 wena o balwešantšhato, bana ba mo-
 xa ba tšwane. Biale ka Patlana Mo-
 ene le Lekalakala, ke bana ba mosa-
 di, Patlana ke moxolo Lekalakala ke mo-
 ratho, biale e be ba axile matse ka o-
 tee, biale ba dila ba elwa, xo fihlêla
 moratho a tloxa, matse, a xa wa xaxw-
 ê, biale ba akwana, fêla Maruping
 Mohafeng ya we, a xoba a fêla a la-
 mala lehošo, bare, ke yêna a se lwe-
 šantšhato, ba bile ba molifi ka kxom-
 o, bare, o tšama a tšinya malapa a
 banquê. Kotzi e e hlaxêla motho ka
 bakka la xo sehlokômêle dilō. Ka xolo ba
 dilahla mekxobeng le ka mafuni, biale
 xe dika dire motho kotzi, motho ya we,
 mong wa matse onca le molato, o sw-
 anetšê: xo lefa, mohlabiwa, ke xōna a
 tla xo hlōkômêla dilō tša kotze.

697

K34/82

//

Mēna mong wa matse o tla leka xore, a
 wa dilō xa tšā beya ke nna, mohlomo-
 ng, ke basipidi xa ke tsebe, wena ka noši
 o swanetše xohlōkōmēla matse waxaxo,
 xa xona se o sebolēlaxo manna lefa.
 Ba diša mabapi le dikxomo, xe dikxo-
 mo dillē mabêlê, mong wa thšemo a
 dibōne, a ba a dixapa a ya a supa ba-
 tswadi, xa xona, boephetoletō bya we mo-
 diša a ka bobolēlaxo, mong wa mabêlê
 o swanetše xo ba tšā. Empa xe disiny-
 ene mong wa thšemo are, ba šaa xapa-
 ng dikxomo, le yēna a ba a dixapa
 thšemo a dilesetša, ka xobane ba diša
 bōna ba xa seke baya, ka xobane ba thša
 ba xo teiwa, byale e tšare, mong wa
 thšemo a boetše thšemo, go mongwê a
 namēla sehla, a hlapetša mong wa
 thšemo, byale ba bangwê ba nekella
 baya ba dixapa. Byale mo tabeng e, ba-
 diša bana le xo sēka xore thā xe šu-
 e so difê mabêlê, le xe mong wa thšē-
 mo a ka bolēla byang le byang, ba ka
 seke ba dumēla. Xo finlêla xe ba ba

697

K34/82

12

xolo bare, a wa xobukile, sepela, re
ka seke wa bolêla selo ka xobane ba di-
ša le uena wa ba kwa ba xana, bya-
le mohleng o dihuetsarô, o ditape o
ditlise, o zlatla o ba tya le ditupa
tša lehono. Merêô, motha yo monqwê
le yo monqwê, yo ele o morei, o swanetie
xore xe a eya xâ, a rêolle dirêš tša xa
xwê, ka xobane xe a ka disloxêla, o tla
tanya diruina tša batho yaba matato.
Monna bare, ke Thosê Sokane ke matsa
mi yo moxolo, byale wa matsôatti a tanya
dipuedi tša batho, a dirêolla, a eya a
dija, byale wa tšatti e lengwê o ile a tan-
ya phokô ekxolo, byale mong wa yona a bu-
tšiša ba diša xore, le tšohwakae, ba bolêla
xore, re tšohlwa šaleng, byale a tsata
e sale xo sasa, o ile a saya motong a
bôna monna, a e ruele, a utama kxa-
ufsi le tsela, e rile xe a feta a napa a
bôna xa botse, xore, ke yona, a thôma xo-
re, ka morafô xa moafitile, a ya a
bitša monna yo bare, ke sebašê xore ka-
riê o mpontšîa, ke bane monna yo mon-

697

K34/82

13

quē areuele pudi byale, ka utama
 ka e tseba le yēna ka matseba, xe a
 feta xxaufsi lenna. A wa ba ya,
 ba hwetsāna a sa itsuwa, ~~tr~~ ka di-
 tibeng, ba fihla ka lapeng ba dumedi-
 ša, bare, o ka e mong wa matse, bare,
 esale a tloxa mabana, oile Mazloum-
 eng, ya ba ba bōna nguwana a e ya ka
 ditibeng, byale le bōna bare, šalung, ya
 ba ba libile ditibeng, bare, a wa tšela
 etla ka mo, bare, a wa mmame, se
 tšama se tšama diphutš, baile xe
 ba fihla ditibeng ba bōna monna,
 a e tšise a tšaba, ba hwetsāna
 pudi e sa kakabekš, ba swale pudi
 ba fihla na yō, ka lapeng bare, ke xō-
 na matloumeng mo, mosale a se-
 be le ka tabō, ba šeya mokkopa wa
 pudi ba tloxa, e tšile, e sale xosasa m-
 utšuni a roma sebaka sa xoxepē-
 la, mong a kxoma are, ke ditšile,
 fēla sepele o matše anthšē kxomo
 le pudi, a wa monna a ya a dira
 byale ya ba ke moka molato o fedile.
 Pudi a efa sebašē

697

K34/82 14

Kxobalō: Potatō • Kxobalo, Mampadi
 Masete, mosadi wa xaxwê, Mamu-
 hube o kile a dira, byala bya mph-
 ôxô, a e ya xokhetifa thêmo malapo.
 Byale monna wa xaxwê, a nwa by-
 ala kudu ba sathatê sele xatê, evile
 xe le thêna le ya, bare xo yêna, o
 swanette xo sala, byale a xana, bare
 o taxilwe kudu, are, ke mabêlê a
 mosadi waka ke mabêlê^{a ka} mpolatê
 ke lema ke le nozi. A wa ba molesetšâ,
 byale ba moziya, o rila xe are, wa fihla
 a kwa dilêpê dilla ba ripa dihlatse, bya-
 le a re, ke fihlile ka lebaka, ba sa šona
 ke tla beya kenya, xa ricalo a rōbala
 moriting wa sehlatse, a se bōne ke
 mokho, byale lebaka la xōripa sehlatse
 se me a rōbetšyo fase xo šona, la fi-
 hla, monna yo monquê a êna ka the
 kō e nquê yo monquê e nquê, byale
 ba setikêla, ba sêma, seile xa seewa
 sa wêla xodimo xaxwê, mahlatse sa
 modāba leoto la xoja. Byale ba oikwa
 mokho alla, ba thōma xo makala, bail

697

K34/82

15

xe bare, ba lebella ba fumana ele ~~Ma~~ Ma-
 mpadi, o taitile ke thabi serope, byale
 ba thōma xohlaba mokxozi, byale le ~~Ma~~
 ema na maka la kizimela, a wa ba
 ripa thabi, ba e tsoōša xodimo xaxuz
 ka lona lebaka le me, ya ba ba mo-
 loxela sefulerahlā, ba motlēmela
 sōna. Byale le tōema la fella ke mo-
 somō, ba thōma xanwa byala, xofihle
 la ba bofetša, byale ba thōma xodira
 boapa, ba morwala na byōna xo mo-
 isa xae, mosadi aya a fa letšēm-
 a malebo, ba nwa, monna yēna
 walla ka ntlong. Byale ba rēmi, ba
 sehlae dipelo diababa. Erile xosasa
 bare, byale le reny ka batho bala ba
 xoba ba rēna sehlae, byale yēna
 ka nozi, a re, xa bana malato, xa ba
 ka ba mpōna, n kabe ba ntsožitše,
 a wa ditaba tša fela. Byale ~~mole~~
 o ile a babya sebaka sa kxwed
 tše tharo, la fōla, lexana lehono ke
 seōlē, o xōlōfaditšue ke mohlōka pudi.
Palao. Phupu Malasa o tšene mosadi

697

K34/82

16

wa xo monaha thaheng bare ke Mathe
 ke nywana Masale, a wa Modimo
 o muthušetse, o na le bana ba bana
 bane, wa pele ke Khasane, wa bobedi
 Mokxadingwanenyana, wa boraro
 Ntekwane le kxothwane Seêle. Byale
 bana ba mokhalabye go, Khasane le Nte-
 kwane, ba leba, fêla batwadi ba bôna
 ba ba e mella. Khasane o be ele mokho wa
 xoleba, Ntekwane ele mokho wa xoutswa
 kudu le xoleba. Byale Khasane o na le mo-
 sadi ke Matsabôle nywana Senxoka,
 ba ratho ba Khasane a so ba tšee basa-
 di. Ka bakeng la xoleba xaxaxwê yêna
 Khasane o ile a fihla matseng wa
 Maromane le bana la ka mabany-
 ana, a etšwa xonisa byale moxongwê
 a wa a fihla a dumedišana nabô
 xa botse, a fumane ba beile pitšaya
 byala ba e nwa, ba le yêna ba moxê
 la xo fihlêla a ke kxôse. Byale ba
 tseka sefô bathôma, xoba ba tšene dikx-
 anq, byale Khasane, o thôma xoba a
 tswara basadi ka tšapele, byale be

697

K34/82

17

ing ba matu bare, Malesa xe o hōšē
 e ya xae, ō iōbala, xoba o bōna xore o
 ka seke wa fihla, se ka noxofa ntlo wa
 iōbala, a thōma xoba tōtana ka mo-
 nwa o a ka kxona xo, byale beng ba matu
 bare, ba iērēša xe are, bothakka botla-
 le xotsinya, monna yo mangwē a mokxala-
 metša are, monna e ya xaxeno ke
 xo file byala, oile xe are, o wa wa
 a tsarella fase ka matsōtō, kxathe
 le tōtō le le nqwē le tsene mollōng,
 baile xe bare, ke a mothwša xoklo-
 ša le tōtō mollōng, ya ba mēnwana e
 budulō, a tloxa a ya a fihla xae,
 xe ba bolēla taba e, byale batswa-
 di ba ya mateng wa ba xa Ma-
 xomane xo butšiša taba e, bare,
 a wa sena le ka mahls xana
 mōna, le xe le ka butšiša bo mo-
 kēte le mokēte ke ba rehlwēšō
 nabō. Ya ba ba maša ngakeny
 ya makxowa, ba ya ba moalaba,
 Makxowa bare, malato keng, a
 wa aile a wēba mollōng a nw-

ele byala. Byale molato wa fêla.
 ka tšatši le lenquê, Ntekwane aile
 a hua le yêna moxolo waxaxwê, bya
 le moxolo, a thšaba le mosadi a
 ya a rōbala xa Nyatha Raxanya,
 byale molato aye, ke tla mmolaya
 xohlwa ke thšaba, n ka seke ka
 Axōna, a wa bya se xosa a bōe
 la xaê. Byale ka tšatši le lenquê
 Nyatha Raxanya a dira byala
 bya naling (xorekša). Kxasane le mo
 sadi baye, byale ka morato Ntekwane,
 le dithaka tša xaxwê, a funa
 na moxolwane, a wa, ba xopêla
 byala xa butse, byale ka se Ntekwane
 a na le thšelêlê e ntši ya xo utswi
 wa, ~~en~~ a tēka byala bya mašeling
 a mabedi, moxolwane e tšeya
 setō a xa a nwa, byale moratšo
 a ōmana, bathōma xolwa, byale
 moxolwane a bōna xore, wa mpek
 ša, a tšeya sekala sa letšepela
 dipholo, a mopyatla hlātō, ke moka
 Ntekwane a baye, ka morato xa

697

K34/82

19

matšatš'i a se maka, a hwa, batswa
di ba xaxwê ba dua tabae ka mara
xô, ke ka selemo sa 1944. Kxoi e ile
ya šitwa xo tšenêla taba e, kabana
la xore a ka a tšibisa ke motšo.

Seema bane, nama ya beta e a bet
wa. Se se ngwê are, senwa bonôpi
sa bo khalaka o se mmône motšo
mo tšôkšôkšô pele xo lehu xo êta be
ng ba lona pele.

Manalele Mongale, o be a na le
basadi ba bararo, bale mosadi yo,
bane, ke Mothšer, o be a utswa
kudu, bale ka tšatš'i le lengwê a
ya a utswa tššemang ya Maforwane
ne tšelane. Bale ka tšatš'i le leng
wê, o ile xe are, a utswa, a sa
tšibile mahé a mane, bale ya
ba Maforwane o hlaha Mok mo
kxoi, masadi o be a bele ngwana,
o ile ke a tššaba, Maforwane, a fōša
lehey la tšya ngwana ka photšong
yaba ke moke ngwana wa hwa,
masadi a pepula setoto a fihla

697

K34/82

20

naso xaē. Monna xe a fihla,
mosadi are, ke nobona ngwana a
nhwêla matseleng, monna a leka
xo mutšiša mo le mo, mosadi e se
ke a rata xo motšhe nnete. A wa m
olato wa seke wa ba xōna. Seema
bare, taba se apa khōrōmêla, khuta
maratma se hwa nayo. Fêla mafe-
long dibile tša kwale, empa byale
ka xe mosadi a le a seka a ba^{na}
ba dira selo.

Matšhepe shaai aile a bolaya ngwanabo
Mawai shaai ka selêpê, ba hwêla mo-
sadi Mawase shaai. Mosadi yo e be
ele motšša papa a bōna, byale mosadi
a barata bedi xa bōna. Xo fihlêla Ma-
tšhepe a bolaya motšho wa xaxwê. Bya-
le taba e baile ba e bere kxosi, byale
kxosi aiša ma kxoweng. Byale mako-
wa ba rōma maphodisa ba tla ba
motšwara. Byale a ya a ba tšwabêla
ba tla ba monyakêla ba seke ba
mōna, byale bare, xo morena senwa-
tapeng a šale a monyaka, a wa

a šala a monyanēla, byale ka tšatš
 le lenquē, matšomi oile a tšoma
 a mōna a na le Mawase a monēra
 hlōtō, a kitima a ya xohleba mokho-
 xi ka mosate, byale kxoxi, ya roma-
 batho mathekō ka moka xore ba yo-
 motata, ba dira byale ba motata.
 Oile xe are a bōna motho wa mat-
 homo a thšaba, are, ke ya kamo,
 a fumana batho, are ke ya kamo, a
 fumana batho, byale a bōna xa bo-
 tse xore, dira dimatšile, a fofēla
 ka le openg a le phava, ya ba ke
 moka o ba šile. Byale ba tšwara
 mosadi ba maika mahlong a k-
 xoxi, byale kxoxi ya butšisa mosadi
 xore maanō a xa motswara, mosadi
 a bōna xore ka hloka ko balēla
 ke tla kwisšwa bohloko are, morena
 letle esale xosasa ke tla matšā xore
 a tšene ka sešelong. Ba lokola mo-
 sadi, erile esale xosasa banna
 baya, ba fihla ba ema kantle
 xa kxōrō, ka otee a ya a butšisa

mosadi xore o xōna, are e, ya ba ba
ya ba ya ba matswara, ke moka
ba maita xo kxoti, kxoti e matšena
a maita mako seng. Tsatši la
kahlolo m matšê, oile a ya, bare,
koma ba boletše ditaba tša xaxwê
bare, o swanetšwe xo balašwa, mm-
atšwê, are, morena o ka mpa wa
motšwa ka kxoti e ngwê le engwê xo
ena le xore a balame, ka baka la xo-
re, ka ke sana ngwana yo mongwê
e be ba noba ba bedi fêla. A wa
mukô oile wa mokwêla, baile ba
muisa thšakaneng, a fetša a
boya xaê.

Kxōlafatsō. Mokxatti e Mapholo ke ba-
sadi ba Mahlabe Sekwatapeng, byale
bakite ba lwa ba newêle byala, ka-
baka la ntwa ya bana xe ba lwele.
Byale Mokxatti a thōma xo tlotla
ka lapeng la xaxwê a la tella mapholo,
a re, xo fihla a thōma xo mokxiti ka
letswele, ke moka bathōma xolwa,
byale Mapholobakisa Mokxatti tšêbê

ka mênô. Byale M o khatli a batša m-
 onna xore bōna se mosadi wa xaxo, se
 a ndivilešô, monna are wa leba ke xo
 butkitšê kare, na wa kae, noxa ka e
 la telwe maleteng wa yōna le wena
 o kabe o nošmana o le ka lapeng laxa-
 xo, byale mohlomang tše n kabe o sa
 dibōna, are, xōna ko batša batswadi
 ba ka, are a wa tšê we ditseba ke
 wena, fêla xe ele nna xere xaxo-
 na molato, a wa mosadi a du-
 la. Kemoka ditaba tša fêla,
 empa yēna ke serōle, fêla mola
 a ē batswadi xoba kxorong e be a
 swanetšê xo lefa serōle sa batho.
 Malašô wa sesotho motho yo-
 mongwê ya xōlōfatšayo yo mo-
 ngwê o swanetšê xo lefa, le xe
 a motōlōfaditšê ka kotšê, xoba
 a malebetšê, byale e motōlōfa-
 tšô. Byale ka mrai Makōkōrōpō
 oile a xōlōfatšô Makakšê Masešō-
 kōma, esale basemanyana ba
 hlaba mukurite, byale a ma-

697

K34/82

24

hlaba le tšōtšō, byale batswadi ba
Mpori baile ba lefa ka kxomo
tšē pedi, ele xore, xa mohlaba ka
kxōle, ebe ba baraba, le lehono ke se
xōle le tšōtšō xa le šumēsels.

Dinkhō xo bētha. Matlala Mongale aile
a tšya mosadi wa xaxuiē kabaka
la bophōkō, leina la mosadi wa xaxuiē
ke Mafiri, byale ka tšatki
le le nquē aile ke ya ka ntlo ya xaxuiē,
a huetšāna mosadi a se-xōna,
ele bana fēla, a wa monna
a tšbala, erile matla xosa mosadi
a fihla, yaba monna wa butšisa
xore o be o ile ka, mosadi a sebe
le boekabēls, monna aile, wa bōna
mosadi ke tšā xo balaya, bophōkō
ba dira mosea se ke letšatki le
dikēla wa xosa xo xōtšetša bana
mollō, le xōna mosadi xa tšame a
nyaka banna bošexo, ke monna a
tšamato a nyaka basadi bošexo,
wa seke wa tšota wa boēletšā
wa tšeba xore, bare, kxoxo ya tšoa-

Byale ka tšatši le kgwê, monna a
 le ke bokediša mosadi, mosadi a feto-
 la ka mokwaa o a ratato, byale mo-
 nna a bētha mosadi, mosadi a thš-
 bēla mošate, byale ba mošate ba
 bitša monna, byale monna a ya
 a bolēla dipōšo tša mosadi, byale
 lekhotla la re, wa kwala, fēla n-
 kabe o tswane monna o malifiše
 xo ena, le xore o tš mosadi, byale bō-
 na o mopatlile hlōtō, lefa madi a
 ila, a wena xe bolaya nota o thō-
 na ka kae, are, ka hlōtong, bare,
 le wena o mopatlile hlōtō, xa bare
 xe ba xofa mosadi yo, batwadi
 ba xaxwê bare, o balae, baile re
 xo file dinōka, xa ele hlōxō ke ya
 beng ba ngwana. Monna baile
 ba malifiša ka kxomo, malato
 e a fēla. Banna xe baile ba lwa ba
 seke ba nthšane madi, a wa malato
 wa bōna, o šitintšha ba ahloadi xo ahlo-
 la, ka xobane bohlatše, byo boxolo ke m-
 adi, Byale xi Mōthakxati Mahlak-

wana le Moxana, baile ba lwa ba
 bana mosadi, byale Mothakxati a isa
 ditaba kxorong, byale kxorô ya bitša
 Moxana, byale ba ya ba šitwa
 šitwa xo bolêla seba lwetšexo, ka
 bana la xore, mosadi, yo ba molwetšexo,
 o na le monna, ba thšaba xore,
 monna e katla a ba lifiša. Mo-
 thakxati, o ile a leka xo bôlêla ma-
 aka a xore, re lwetše byala keile
 ka iêka byale, byale Moxana a nka
 moxa a bonwa ka swele, byale
 † ke mo ke elwa naê. Byale dikla-
 tse tša hlôka, byale Moxana a-
 re, mmutšišeng a le batše nnete
 mahlong, xe a nyana xobane
 re be molatong a mpatše ke bôlê-
 ie, sewe, re se lwetšexo, Byale ba
 re šidime Mahlekwana, a hlôka
 ka tabô. Bane, a bitše maaka ts-
 walle kxorô ka dipudi tše nne.
 Kabaka la xore, mo batho ba nwašo
 byala xa xone xohlôka batho, le xôna
 mola a be a xonhšitše madi, nka-

be xokwala. A wa monakwana a nthōa dipudi tše nne, a tswalla kxōō.

Katō. Raboxale Rankwale, o ile a kxopela Mpō Mahlabe, byale mosadi a moxana, byale ka tšatši le lengwê xo nniwa mabyala, Raboxale kxate o ka tile mosadi, mare ke ya ka mo le yêna o ya ya, byale mosadi yêna a hlōkōmêla, selō. O ile ke ya ka ntle, xo e thūša, a bōna Raboxale a moemelitšire, byale mosadi a thōma xo makala, are, mahlomong le yêna, o ya kantle, fêla taba ya xo mo makatša a bōna a safete, byale a tšena ke matsalōtšalō, a thōma a xore, ke a thšaba, byale monna a moswara, are, a ebe wena mosadi byale mosadi a xana, yaba monna o re, xo kaone xe baka mpolaêla wena, xe a r tšalo monna a šōšōpana n sefahlorō, byale mosadi a bōna, xabatse, xore monna o bejetšime a thōma xo hlaba moke

697

K31/82

29

ôži, yaba monna o mokatêla fase,
 a tšeya le lapi, a matiba malomo,
 ba katana kudu pelô fa me, xo
 fihlela monna a fenyâ mosadi a
 dira modirô wa xaxwiê, byale a mo
 lesetšâ, monna a tšâba, mosadi a
 lla a eya ka xâ. Yaba mosadi
 o moimantšê ka mênô, monna le yê
 a, o ile xe a mokatê a mokxêilêla di
 kobô, tšâ monna o kobô tšona xa di
 bokhwe, mosadi o ile a dirimya ku
 du. Byale xe mosadi a fihla ka xâ, alla
 bale, xo yêna a molato keng, mosadi are,
 ke katile ke Rabotale, byale mosadi yom
 onquê are, mokxôži ke ykhuile xe ebe
 ke hlapolota, byale ka seke ka hlôkôm
 êla, ka xobane keile ke sare, ke tšeletšâ
 xa botse ke moke, wa se sa kwala.
 Byale xe bosele ba tšmêla mokho xa
 Rakhwale, xore a mabana o dirileng
 byale, Rakhwale are, ma nke so ka
 dira selô, byale mommiva a mohl
 alošetsâ xore, wena oka tšile mo.
 monna a xana, byale mommiva

697

K34/82

30

a laêla a Hota. A ba botš'a xore ke
 tš'wa ntse byale, monna wa xana
 ore, taba e we, xa etsebe. Byale ba
 xa Mohlabe bare, sepela o motš'e x-
 ore e be se nyana xo bolêla naê, ka
 sepaê, byale a xana, ditaba di swa
 netš'e xoba khorong. Morumina a
 ya a matš'a, monna are, sepela
 o ba botš'a ba ê, mo ba yero. Ditaba
 tš'a ya khorong, byale pele xa xore ba di-
 balêle ba ya mome, ba xoba ba katama
 xona, baile ba sa fihla ba fumana
 naka ya Rakhwale, ba etopa, byale
 ba huetš'a felô mome xo buidule.
 Byale yaba ba boêla khorong, byale ba
 laodiš'etš'a kxoš'i, le xo miš'ira naka
 e wa batho ba bantš'i ba etebato ka
 mona xore, naka ke ya xaxue, byale
 baa Rakhwale bare, a wa wena
 Raobotale o swanetš'e xo bôna ka-
 batse xore, taba o dirile naka re
 a e tse ba. Baile ka hlotê e seso
 ya tšena, yaba ba ya thopeng, bare
 re pina molate, yaba kxoš'i ere.

xo yêna ke wena monna o tseba mo-
laô, motho xaba kate e khorêla xa batse
a xana, wa feta, byale wena o
sehlôla, e šita le diphoôfôlô dicrete-
lla, bale ke xobôna malato o moxolo
kudu, o swanetše xo nthša dikxomo
tše tharo, kabaka la xore a wa re
bolediša, mola ore, bolediše, e be o tla
nthša dikxomo tše thselelato. A wa
monna a e tumêla, a dinthša, mo-
lato wa fêla, mokatiwa a xapa di-
kxomo tše pedi.

Xo phumitwa. Ke motho ana le mpa a phum-
a, maratša mosadi yone, o swanetše xoya
dingakeny xore, a kine xore a malato kenq,
xe nke ke bolwetš, ke moxa a lapitše mo-
sadi wa xaxwê. Ke mohlomong ele bolai a
tsebe xa batse xore, ke bolaya ke mokete.
Le xôna bana ba batšwa ba ya mokôm-
ng, byale xore, mokômê o e o motie, o
swanetše xo ndiša mamundi ka di-
kxomo tše thselelato, kabaka la xore, o
be a sešo a bôn wa ka mahlo. Xona
le batho ba ba nqutš, ba phumato kabaka

la xo šoma mešomô e baïma, ele xore
 matšatšê: a bôna a kxaušei, byale motho
 wa mohuta o me, xe a phumile xana
 molato, ke kxoxo ešerê xobêla maê ya
 sokošoxa ya nwa. Xe monna a kare a
 bôna xore mosadi wa xaxwê ona
 le mpa a hlwa a motiya, a ba a
 a phuma xana molato, o e polaile
 ka noši, fêla a kaba le molato xe
 a ka hwa le matwê. Byale ka m-
 onna yo monqwê bare, ke naka-
 ya phela, mosadi ya xaxwê o ile
 a ba le mpa, byale a nohlwa a mo-
 tiya, a phuma, yêna mosadi a
 phela. Byale a xo ma a ba le mpa
 xape, a dira byale ka pele, byale mo-
 sadi le yêna o ile a hwa, byale ba
 xabô mosadi ba moxoxêla, bare fêla
 mosadi yo monqwê ye ka sesaxofa,
 le dikxomo o ka seke wa dibôna.
 O ile a hwa a sena mosadi.
 Xe mosadi aile a bêtêla mafetšha
 monkomang a bêtêla mošemanya-
 na le nqwa negana, wa mošemanya-

ana o tla bolaiwa, le xe e se sehlôla, batla nore sehlôla ke yêna. Ke xore ka malaô wa sesotho xo aile xe mosadi a ka bêtêa bana ba babedi, bare, motho xa bêtêe bana bababedi e se pudi. Motho ke xomo o bêtêa ngwana ka otee. Ngwana o balaya ke mmamwê mosadi le mmamwê lesotana, ka xobane sehlôla se hloletšê bôna batswadi ba bana. Setôlê ke sa ba xomo sehlôla se boya matzeng. Xe motho e ka bêtêa se-xôlê, xa ba balae. Byale ka šele o bêtêe setôlê sa mošemaanya, o xôlô fetšê maoto le matsôtô, xa na modirô - o a ka o diraro, empa wa phela xa na taba. Xana byale ke lesotana.

Xo xoxa thšêbô dikwêrô

Xo xoxa. Maxine Thobe tsâne le Thattha Raxanya, ba ile ba fumana dikxomo tšû Ngwanokšêle Makhabêla dija mabêtêa bôna, byale ba dirapa ba diiša xo mony wa tšôm, byale ka xe, ebe ele mosetare, ebe dihlokane le masaka a mangwê, ele tšê dintšê kudu. Xe ba

difihlisa isakeng tše dingwe tša tse-
 na, tše dingwe tša tšena thšemong ya
 Mokhabêla ya xae. Byale Mokhabêla are,
 a keng le xapeletša dikxomo thšemong
 yana, bare, a wa direpatlilê, yaba Mokha-
 bêla o-ye, dikxomo xa setšana, byale
 banna bala ba thōma xo-roka Mokhabê-
 la na mokwa o banna khōnato na o-ya.
 Byale xosasa ba-roma sebaka xa Mo-
 khabêla mabapi le mabêlê a bōna, Mo-
 khabêla are, nna xa ke sana molato n-
 abō kabaka la xone ba nthoxile. Byale
 banna ba lahlêla molato na khorong, by-
 le khōrō ya bitša Mokhabêla, bahlakana.
 Be mamundi bare, ye alla dikxomo
 tša mokhalabye yo, difeditše mabêlê
 a tšena. Byale Mokhabêla, are, nna
 xa ke na molato nabō, baile ba nthoxa.
 Byale lekxotla la ye, a ba xo-roxile, bare,
 keng. A ye baitše nyo ya mmaana. xa
 ka e, are, xa lesome, bare, ba roxêbō,
 xo fihlêla lesome, a dira byale. Byale
 lekxotla la ye a ke na xo fedile are e,
 byale bare, lefa mabêlê a batho, ma-

roxa xa bajê baja mabêlê, le xona ma-
roxa fêla enda molato, a kaba le mola-
to xe o kare o roxana le motho, wa-
kitimêla xo matiqa.

Thsêbô, ke bolai, xe ona le taba le mo-
tho mmatîe, le yêna o tla xo thsidiša, pe-
lo ya xaxo e tlawe. Thsêbô xa enda m-
olato, fêla wena motho yo ba xo sêba
xo o e hlalefêle, ba ka xo bolaya. Kudu
kudu thsêbô (xotêpana) ke ya basadi.

Dikwêrô, xa dina molato, a rethe la-re xe le
kwêrana yo mongwê e kwata xona di ka-
ba ditaba, ka baka la xolwa. Yo mongwê
le yo mongwê o kwirana le moxwêra
wa xaxwê, xoba xo roxana le moxwêra
wa xaxwê, le yona kkoši xoba moxwêra
na, ba la loka ka setwêra sa
bôna. Xe o ka rha xoba xo kwêra
e moxolo, o swanetîe xo teiwa,
kavana la xone o ka tlawêla xo roxa
ba baxolo.

Bootswa bya kxarebe. Kxarebe xa e le
sešwa, betno ba bantki baka seke
ba matšeba, o tla tšeba ke baxwêra

ba xaxwê, le mmawwê, fêla ba saeli ba
 bangwê ba ka natsaba, wakwa xe ba
 etisa ka mabanyana wakwa ba bo-
 lela ka yêna. Xe ele rapawê kxarebe
 xa tsebe selô, o ditseba mohlant kxarebe
 eka ima, mokongwê a bôna ka makô.
 Kxarebe ya meletswa. Xe aile a ba se
 atswa, empa a seke a ima, a wa
 xa xôna taba, fêla pitaba tšo fapan-
 a, xe monna a matšere, ka xobane
 o tlare, o robala naê, a fumana ele
 mosadi, byale mowe lesotana le tla
 tšiša batswadi ba xa lesotana,
 Byale batswadi ba tla nyakêla pudi
 le sešohla, ba phula sešohla ba
 sefakela dinakeng tša pudi, ke mo-
 ka ba tšona motho xone, a ise pudi
 batswading ba kxarebe, ka xoriale ke
 šupô ya xone, ngwana wa bôna
 ke mosadi xa še kxarebe. Byale mōt-
 numina xe a fihla ka kxôro, rapa-
 wê, wa kitima a moxa yala pudi
 a pyatla sešohla, aba pudi e a bo-
 la wa. Mōnumina xone ba moa

697

K34/82

37

motê pueli ke moka wa xoma le ka
 lapeng a sa tsena. Byale batswadi
 ba kxarebe ba tla sala ba dira, bya-
 la byô bontši, ba borwala ba boisa xax-
 abô le sorana xo rapela bo šaâdi bya
 nqwana wa bôna. Ke moka molato o
 fedile, ke ditaba tša ke malapeng,
 xa die kxorong. Mmoleletšwa xe aile a
 ima. bohlatse šebo, Pamosa Mašumu
 oile a ferera kxarebe bare ke Mphokô
 Popela, byale kxarebe a ima a sale boxa-
 di. Batswadi ba kxarebe ba mosetša
 xore, a o imisitše ke mang, kxarebe ya
 re ke imisitše ke Matšetiê Mahafe, by-
 ale batswadi ba kxarebe ba hlavêla ba
 xa Mašumu mokxši, xore mosadi yola
 wa lena o simane. Ba xa Mašumu
 u ba beya letšatši la xore retla kôrana
 nabeng ka tšatši la xore. Ka lona le
 tšatši la kôranô, xe ba kôrane, byale
 ba xa Popela ba nšwa kxomo ba efa
 Masumu ya xo šupa sehlotlolo,
 palelo ya kxomo bare ke ya xalala
 matšotô. Ke xore mo sehlotlolo se dira

mošano, le moredi wa bōna e be ba
 moaletše letōxā, empa ele xore e be ba
 dira lefokeng, fēla molaō ba swane
 tše koalola marōxō. Byale manxonyā
 a khōne xolwa le sehlatlōlō. Mašum-
 u aile a lipisa Mōhōfe dikxomo tše
 nne, xe a xoba xanya le ya manxolo wa
 xaxwē yaba dikxomo tše hlano, ke moka
 a tše ya mosadi wa xaxwē a tloxa na-
 ē, ka baka la xore xa esale kxarebe, o na
 lempa o bixiswa ke ba kxekolo. Ke xe
 lesotana le be le sešula nyala la fe-
 tša, ke moka o tla fetšiša ke dikxomo
 tša bareli ba xaxwē. Mōhlomong xe
 lesotana le ka imite mmeletšwa
 xe bare, ba molifiša, yaba oile xe
 a balela le kxarebe ene, ke nyaka xo
 napa ke xo tšeya, o hare tani ya bo-
 laya e bolaele xoja, ke moka a nthša
 dikxomo a nyala manzana. Ke moka
 batswadi ba kxarebe, ba bitša mme
 letši xore a tle a tše mesebyana
 ya xaxwē.

Kxarebe ya xo sebe^{le}ttwe. Xe mosotana

a ka maimisa, batswadi ba xaxwê, ba swanetše xobutšiša ngwana wa bōna, xore a sešero o sifile ke mang, byale ngwana nempana a ba batše, byale ba tšibise ba bo lesotana xore, ngwana wa lena o sintše ngwana wa xena. Byale ba bo lesotana xe ba butšiša lesotana la dumêla, byale ba tobisa ba bokharebe xore, taba e we ke mmete, byale ba bokharebe, batlare, a nape a matšee ka xobane e so a tse we, o swanetše xo matšeya, ka xobane o m mo intše a sale kharebe, xe a ka xana are, o nyaka xolefa, ba bo kharebe, batlare xolukile a xe lebendišane mpa. Fêla xe monna ya monquê e ka mokahlala a matšeya, a ka seke a lifiša sehlotloto ka bana la xore, o nape xe a mopereya a a hwetšana a na lempa. Xo nyala o swanetše xo nyala byale ka ba bangwê. Xe nne monyana o be a sešo a ferewa, fêla xona lexopolô ya xore, o swanetše xoya xa va khadi a xaxwê, xōna ba swanette

697

K34/82

40

xore batswadi ba kxanebe, ba tsibise
 ra kxadi wa xaxê, yêna xe a nyaka xo
 matšeya, o na le molato wa xolipisa
 sehlôtlalô. Xe baile ba xolipisa a sana
 kempa, ba xoxotše boima byo ba ka salang
 bohlaya moimaneng, le xe a ka hwa le
 mpa wena a o sana molato, xophala
 xe ba kare, a re lebendisaane, xôna xe
 a ka hwa, ba tšilô xo bitša bare, bôna
 le rumu le la laxaxo, byale moue o
 swanette xo nthša dikxomo tše dileka
 naxo hlôto ya motho.

Bootswa bya mosadi; xe monna a xônôna
 monna yo mongwê, fela a lena ka maat-
 la xore a mône, a pallwa xo môna.
 A keve ditaba tša Thšimene Popela
 le mosadi wa M oketšelo Mathake.
 Mathake oile a leka ka maatla xo
 nyaka xo matswana, byale a pala.
 Mathake a tloxa a ya bokxôlwa, a
 wa ba sala e le la mositla moladi,
 monna a tloxa wa xaxwê mosadi
 a e ya a tšobala le yêna, modim
 o wa ba a moxela, mosadi a ba

le mpa, byale bath bathwadi ba Moke-
 tšelo ba butšiša mosadi xore, a eka-
 ba le rumô le tšwa ka, mosadi a-
 re, ke dirile ke Papela, byale ba
 le setša ditaba dile byale, xo letêla
 monna wa xaxwê a boye. Monna
 aile xe a fihla a fumana mo-
 sadi a na le ngwana. Mosadi are,
 xo bôna monna a thšaba, a ya xa
 Mokxêkolo yo mongwê, a morôma xore
 a yo morapella. Mokxêkolo a ya a
 morapela are, mosadi wa xaxo ore, o
 thšaba xotla ka mona, kabana la xore o
 sinyane, ore o sintšhe ke mokête, bya-
 le oitšhe ketle ke morapellê. Byale monna
 a are, xolukile sepela o motšha a the.
 A wa mokxêkolo a ya a mitšha a ya naê,
 a mafihliša, a rapela monna xore, xe
 motho a tšera malato o tšera xa batše
 o seke wa bolaya motho wa batho,
 xa se mathomo ka yêna. Monna are,
 mosadi yo ke nxa le sakwane, ka
 the o be a fora ke yêna monna
 yo. Mokxêkolo a tloxa, byale e rite

e sale xosasa, a bōna sebana sa xotswa
 wa xo Popela sefihle se, ke rumi-
 lue ke ba xa Popela, baitše ke tle xo
 ba rapelha, ngwana wa bōna o sinca-
 ne. Byale monna ene, monna yo u e
 be nka se molifise ke molifisa kabaka
 la xore, mosadi wana xa kwe se
 we ke matsaro, fêla kabaka la xore
 o thšaba molato, ke ya matswarêla
 e yang le matše a nthše dikxomo
 tšepedi, dikxomo ke a dipudi tšepedi,
 fêla a xomêle mosadi wana.
 Monna a nthša dipudi tšepedi mola-
 to wa fêla. Ke tšela e ngwê ya
 xo bōna bootswa bya mosadi le monna.
 a. Bile a matswarêla molaô o
 be a swanetše xolefa ka kxomo
 tšepedi le dipudi tšepedi. Byale
 na xe mose o sa kbatle lekudu la ôna,
 o ile a xoma a boelša, byale a di b.
 matswara a leka ntlong. Tsatti lewe
 a matswarago ka lona, ebe xona
 le matôto ka mošate banna ka mo
 ka ba swanetše xo rōbala kxorong,

byale monna, a tloxa ka xoutama kxoro-
 ng, kxathe monna yaba o dišitš'e yēna
 a fihla a kōkōta ntlo, mosadi are, o
 mang yaba wa bolēla xore ke nna mo-
 kēte, mosadi are, ka yēna o nyakang,
 monna wana otlatla a xo hwetš'a.
 Monna are aua, a ka seke etla, byale
 ka xe mosadi a mōseba a šitwa
 xo moraka a maleletš'a a tšena
 ka ntlong, a wa ba šoma mošomō
 wa bōna, kabaka la xore ebe ban-
 lē mabyala, borōkō ke dira bya ba
 tšwara, kxathe monna o metš'e kwa
 leng, a hwetš'ana monna le mosadi
 ba kxwarapetš'ane, monna a bile a
 se a metš'e letšōtō a mosadi, byale
 a seke a fēla pelo, a tšeya elia
 paō tš'a sehlotlōlō, a tšwa ka
 ntlong, a kxaya le bati, a boēla kxorong.
 E xile matla xosari, a bitš'a banna
 ba bangwē xore kōrieng lo mpanthš'a
 a wa banna kabaka baxana, ba ya
 ba fihla, monna a xōtš'a mollō lape-
 ng ba dula xo fihlēla letšatš'i lehlaba.

Byale monna a kxiulla ntlo are, xo bōna
 thwang, ba a tšwa beledi xa bōna, byale
 monna are, xo tšwa a thaba, yaba m-
 onna are, banna e be ke lebitšwa taba
 e. Bare a wa re bōne, fêla monna
 yo we waxa Papela ona le ^hpo, sebedi
 se aila, malōba o satšwa xo moswa
 iêla, le xe bare, sehane sa kxale re
 êpa tšatši la mafōto, a bare ka ntlong
 bara le foneg. Monna are, xofihla xae
 a batša baxabō, byale bare o dirile ma-
 lato o moxalo, yaba monna o rōmêla
 sebaka ka kxomo, byale mong wa mos-
 adi are monna yo we keile ka matša
 xore a xomêle mosadi waka lehofo, ke
 monyaka kxomo tšethano ka ntle lee, le
 dipudatše tharo. Sebaka xa sebolame,
 sa xoma, sa ya sa matša a wa Po-
 pela a dira byale ka polêto ya Mah-
 hake molato wa fêla. Monna yo mon-
 gwê le e mongwê le mosadi yo mongwê ke
 diōtswa, fêla ba leha ka matša xotama.
 Monna rrao, xe a xo sepele ka moa-
 xō, ke xo rutla matše, habaka la xore kwe

nō e ka seke ya ba xōna. Byale ka Matsi-
 kinyane le Patlana, ke bana ba mosadi
 otee, byale Patlana o fêla a nekella
 mosading wa moxolo, a moswara, a
 moswarêla, byale moxolwane a bōna
 xa batse xore, ka morao yo mongwê o tla-
 ba a bolelwa yo mongwê, byale a tya
 diklo tša xaxwê, a dula motong wa
 xaxwê. Are xo moratso xoya ka mebotso
 xa serotswana, tuba mpe ye batšane.
 Xo bothata xo lifiša morwararo, ka ba-
 ka la xore, leho yo ekaba le lexolo kudu
 le baloi bo ka tšena maxareng a bōna.
 Moratša kxosi. Monna yo sekxomathole,
 ke mothoka, byale o tla e dula mona
 nateng e, byale a duma moratša kxo-
 si a sa tšebe xore a ka dira byang,
 a baifa xo balêla nā, byale ka tšatši
 le lengwê xobe xona le mabyala, a bōna
 moxatša kxosi a tšilwe byale, a thōma
 xo modiša. Kxosi ya le moxa xore monna
 o na le mahlo a matelele, byale ya mo-
 hlōkōmêla. Mahumaxadi a tšena
 ka ntlong a vōbala, ya ba ke moxa

o taxilwe, letsufi le tsuere, monna
 a nqwetella a rōbala mosadi a sa
 dikwi, yaba kxoxi ya fihla ya fumana
 a monna a sašona mošomo, ya mo-
 tiya kudu, mome monna a xoba a lla,
 banna ba fihla ba mola molêla. Fêla
 ba huetšana e le xore monna o dirile
 bohloa, a rutile kxoxi, lexōna e le motho
 ka. Bile a lifiwa dikxomo tše tšoelela
 xo, a ba a rakiwa mo nateng. Bile a
 ba le mahlatshe xe ba sa mola ya.
 Banna ba bangwê ba hlabêla basadi
 ba bōna dihlane, tša xore xe motho a
 rōbetšê nabō, a be biale ka moya xofi-
 hlêla ba xo fumana, ba bangwê ba
 hlabêla maobalō, a wa rōbala na-
 ê waha.

Thobō xo itš'eixa. Nkwidišeng Byane oile
 a tšhāba le Mahua - aloba Mongale
 ele mmeletšwa, a be a beeletšitšwe le
 Makholomele Mahlabe, a šetšê
 a monyetšê ka lerome la dikxomo le
 dipudi tše diphetaxo menwana eme-
 di. Bile a tšhābêla mome kxaitšê-

697

K34/82

47

di ya xaxwê e tšeiwana xona, a dira
 xone sabana sa xaxwê o tla mothusa
 na dikxomo. Byale xe e le mome ahla-
 bêla batswadi ba kxarebe mokhoši,
 xone le nyakele mono, byale batswadi
 ba kxarebe ba hlabêla ba xa Mohlabe
 mokhoši, ba xa Mohlabe batla bare,
 a re fe dilo tša rena, byale batswadi
 ba monyana bare, a wa, rena manna
 yome xa re morata, a rerate xojêla
 pele. Byale ngwan yana are, ke ya
 morata. Byale bare e nyale, byale moso-
 tana a hloka dikxomo tša xonyala, ya
 ba are, nna ngwana wa leina o palatše
 ka baka la xone xa kene dikxomo, bare,
 xo yêna xa fa ngwana wa rena,
 ka dikxomo tše nne, a wa a moxafa
 ka tšona mosadi a boêla monneng
 wa xaxwê.

Mosadi wa tupa. M othakxati
 Masete aile a tšabiša mosadi
 wa Malemo Raxanya leina la xax-
 wê ke Makxapeng. O be ana le
 bana ba bare, byale yaba yêna

697

K34/82

48

o na le dikxomo, a nthā dikxomo a
difa Raxanya, le some la dikxomo
le kxomo tše hlano. Malato wa
fêla, empa bana ba boêla xo Ra-
tanya. Motho o thaba le mosadi
wa yo mongwê, ka bana la xore sa
xoutswa se a tšefa, byale a fumana
e ka o phala basadi kamoka, ele xore
xa kobatše, le xōna are, xe a hlakane
naê ka lefokeng, a fêla are ke tla
xo tšeya, ka bana le me, se me monna
wa xaxwê a matšano a ka seke,
a mokwa xo fihlêla ba tla nodula
ba elwa. Ele xore o dira bohutse
bya xore xe a tlošile, batho batlare
o tlošitšwe ke xohlwa a tšwa. Wa
bōna malato o e ya mošate ke xore
monna yo a thšabileng le mosadi
o na le manganga.

Thšinyō ya thoto. Mellwane monna ba-
re, ke Mpaai seelise le Sekaloko Mase-
te, ba lema fêlō xotee, ba xo fêlana
byale. Byale Mpaai xe a lema o fêla
a ngata thšemo ya masete, byale

697

K34/82

49

Masete a nohomola. Ka ngwara o
 mongwê a ya a ngata xape, byale
 Masete are, xo yêna bôna mosela o
 be o etla mo byale wena o no lema
 o ngata thšemo yata. Mpoi a xana
 are, ke wena o ngatavo thšemo ya
 ka. Byale Masete a isa ditaba kxoro-
 ng, byale ka xe ditaba tša mašemo dibo-
 lelwa mase mong, xwa beiwa letšatš
 la xoxahlana nabô. Byale letšatš; la
 kôpanô le fihlile, le xotla la ya la kô-
 pana le balwi, byale ba nyakisiša di-
 hlatse, ba fumana Mpoi a sena
 dihlatse, byale ka baka la xore ana
 dihlatse ditaba tša moja, ba boet-
 ša mosela ma e mong a ôna, bya-
 le bare, Mpoi re xobona molato, o
 swanetše xofa le xotla pudi tše p-
 edi, a wa a dumêla, a dira byale mola-
 to wa fêla. Dikxomo xe difula moxo
 sa dumêlêlaxo, ba itiya bašemanyana
 xore baseke ba tšota ba dišetše, byale
 ka xe ditšôna xo haxêla mahlakka, ba
 swanetše xokwa mong wa thšemo

xe are, dikxomo dikara ke pulukile
 byale dikxone ditsena mahlakeng. Ke m-
 otho a ka tlena thšemong ya ya mongwe, ka
 ntle le xobedišana le mongwe thšemo ke
 malako, ka xobane o tšea mabêlê a thše-
 mo a iša thšemong ya xaxwê. Byale ka
 Mokxatli, o ile a tlena thšemong ya Ma-
 matime, byale yaba mong wa thšemo wa
 môna, are xo yêna, a o xaba o nyakang, byale
 mosadi ba keng sa xore a mafetole a thšom-
 a xo thšaba, byale mong wa thšemo a
 hleba mokxosi, ba we ba xo fêlanaxo naê
 ba môna, Mong wa thšemo a botš'a mo-
 xômana byale a bitš'a mosadi, a mutiš'a
 a sebe lekarabô, byale mokxômana are, xo
 mosadi o seke wa fôkôla mabêlê a motho
 o yo, xe o ka fôkôla, o tšebe xore tsetlatla
 re tšea a xaxo mabêlê ra a fa yo. Ke-
 yona ka mlô ya xe motho a tlena thše-
 mong ya yo mongwe. Mosadi o ile a du-
 mêla xore nka a fôkôla, byale mokxôm-
 ana a ya a botš'a xoxi tabae, xore
 le yêna a dule a tšeba.
 Matseng xoba šakeng la dikxomo.

697

K34/82

51

Basadi le dikxarebe ba ba bōnato kxwedi
 a ba dumêlwa xo tšena, xe mosadi a
 ka nō tšena, o swanetše xore a fê monq
 wa lesana sehlae (madi a kxwedi) byale
 a hlakanye le dihlae tše dingwê a
 lafe dihlae, ka xobane a hloka xodira
 byale dikxomo dika perekana, wa nobō
 na dišta. Motho xe a tšena matsengwa
 a motho xabe le mahō a matelele, a le
 bella kowa le kowa, byale motho wa mo-
 huta o, o nyana xoutšwa. Šokane o ile
 a nwa byale mosetane ka moka matseng
 wa Makōlōkōto, byale erile ka lebaka
 la ka mabanyana, a tšena ka xare xa
 lešana, byale bašemanyana ba mōna, ba
 kitima ba batša batswadi xore motho ye monq
 wê a ka xare xa lešana la dikxomo, xe ba ki-
 timela le dihlahla ba hwetšana ele Šokane
 byale xe ba mutšisa a hlōna boekarabêls
 byale bare o moloi, a be o nyana xoloya
 dikxomo. Baile ba modira molato a lefa
 ka kxomo.

Thsingê. Basadi. Xe mosadi aile a sima
 setswana sa mosadi e monqwê, o

rômêla mosadi e mongwê, xo morapella
 xe mong wa selô a na fetola ka xore
 ke molato, byale o tla xoma a morômêla
 xape, xore sepela o motšê, ^{ampelle} mamumu
 fase ke satsama ke tya dikôta (xo
 ja dikôlôto) molato ke ukwile. Ke mok-
 a a boêla, a bolêla byale ka xe mora-
 pedi a baletšê, byale le yêna mamondi
 o swanetšê xo dumêla, fêla a beya ma-
 tsatši a yêna mong a xatata, xore selô
 seume saka ka moraxô xa matsatši a
 xore ke a senyaka. Gola o tla leka ka
 maatla xo nyakêla, xe letšatši le ka fi-
 hla a sešo a bôna selô, o swanetšê
 xo tšibiša mamundi xore, xoxola mo-
 lato dilefa tša se bônale, ntswarêle
 ke sanxaka. Xe a bôna xore selô se-
 la a sisintšexo xa se bônale, xôna o
 o swanetšê xo phophotha ka se anato
 naso. Ka xobane ke molato o tla lefa
 xo fitiša selô sela. Dilô tše a kanoto
 lefa ka dilô dišele xe dirintšume ke xory-
 akla pitša, fêla xe a ka bôna engwê
 a ka polefa ka yôna, xe mamundi a

naka xobane a e buise ka e ngwe o no
 nthša se sengwe se a nako nako.
 Ditswana ka moka tša lapa xe
 motho aile a rinyam, xe ana le sōna
 setswana o nolefa ka sōna, empa
 xe a senaso, o nophotha ka se
 anako le sōna. Kalatše Mahlabe
 o ile a thšoba ntlo ya Kōdi Matu-
 mu, fêla xa ana a e thšoba ka ka-
 ôle, o ile a rumata le bōne a tsema
 ka ntlong, a seke a le moxa xore le-
 xala le wetše xodimo xa lelapi, bya-
 le ka xe batho ebe ba enwa byala
 ba seke ba phakiša ba le moxa, ba
 thšota ka xobōna ntlo, e šetše e
 e swa. Byale xe ba butšiša ba fum-
 ana xore, yo a xotšena ka ntlong le-
 le bōne ke Kalatše, byale le yēna a ka
 a seka o ile a dimēla, fêla are,
 ntlo xa ya thšoba kenya, malato wa
 ka ke xotšena le bōne ka ntlong. Au-
 a ka baka la xore, a dira ka ka ôle,
 mong wa ntlo aile a malifiša ka-
 mo ka etše, xore a yēke dikobō.

697

K34/82

54

Monna bare ke Khasane Malesa okile
 a tēma khomo ya Madirale Mašumi
 ka selēpē mošifa wa leoto la morago,
 khomo ebe e tsene ka serapeng sa xa-
 xe, byale baclisa ba fumana e palati
 me khaufsi le serapa sa xwē, byale
 bahlabēla batswadi mokhozi. Erile xe-
 banna ba fihla ba huetšana xore
 khomo e sintšwē xaxole, byale ba
 bitša ~~the~~ Malesa le banna baban-
 nguē xore, batle ba ba bōnthšē,
 byale ba fumana mehlala ya kxo-
 mo etšwa ka le xoreng, le madi a
 le xōna. Byale ba bešela ~~mo~~ Malesa
 ditaba xore khomo e xobetše serapeng
 sa xaxo, byale ~~mo~~ Malesa axana
 are, nna xa senna, byale banna
 bare xolukile, fēla ye batše serapa
 xore ke samang, are, a wa serapa
 ke saka. Byale xa xona motho yo re
 ka lēlexo kantle le wena. Byale M-
 alesa a bōna xore lexe ditaba dika
 ya khorong, xa ke na boemabēla, a
 e tumēla molato. A phophotha mo-

lato ka kxomo, bare aue re a e bōna
 sepele o ntsake kxomo ya bobedi mola-
 to o fêle, a wa a dire byale. By-
 ale kxomo ela ya xokobala bare, a yê
 bōna batla feta letšhe tša xophela.
 Ke xore kxomo ele a e boldilero, e tra-
 xitšhe ke kxomo. Kathe mōla a xa-
 pe kxomo a iše xo mong wa yōna, a
 matšhe xore e simetšitšhe mabêlê a-
 ka, mong wa kxomo o be atla le-
 fêla Malesa. Se nwiwa se se-
 nquê le se senquê xe motšo a ile
 a seswara se mosimetšha, yaba
 xona le bohlatše, mong wa sōna xana
 boekarabêls, sa xamê ke xophopha-
 tha fêla. Keletšho ya phošō, Mayo-
 rwane Tselane, a ile a fuma-
 na tabaxe setimōla, arapile letšhe
 ma ba xōxa metato ya makxowa
 ba dire le xora ka yōna, byale a-
 re xo fihla are, xa le xōxe kamat-
 la, are, bōnang, a tšeya lebyōkō la
 dipholō a tantetša motato, are,
 byale banna ba lesome a batle

re xôxe, ba babedi ba thamê ba tiêla
 a wa ba dira byale, ba xôxa byale
 bala baile re a tiêla, motato wa ka
 aoxa, byale seripa se sengwê sa
 hlabê yo mongwê peatla, seile sa
 sa moxobats'a kudu, yo mongwê le
 yêna sa modira bale. Byale ba bô-
 na xore keletšo ya xaxwê xa ya
 loka, ba e lesetša ba šoma ka moke-
 wa o ba xoba ba šoma ka ôna pele.
 Matho wa keletšo ya phošô xa na m-
 olato, fêla sa xaxwê le mohla a rê-
 rêša, a ka sekwiwe. Ke matho a ka
 thšoba ditiba, (ntlô ya polokêlô ya ma-
 bélé) ke malato o moxolo wa ditxom-
 o. Byale ka Makôvôvôpô o itile a
 thšoba ditiba tša Morei, Kabana la
 xore, mosadi yo a xoba e okwana
 ndê o mohlandetše, byale o ile a
 lefa wa ditxomo tše thselelayo.
Bohodu. Ditxomo Mabedi tše Mašilu
 o ile a utswa ditxomo tša keake
 Mahlabê, ebe e le ditxomo tše hla-
 no, byale a dithediša noka ya

697

K34/82

57

lepellê, byale ba šala ba dimyaka ka
 ditabeng le mo mašakeng le ditipeng
 ba seke ba dibōna. Byale ka tsātsi
 le lenqwê bahlakana le Rōmane
 Mphotō wa xodula sekitsā,
 byale xe ba mutšisa xore e soke o
 bōna dikxomo, a butšisa mma-
 la yo tšōna ba matšā, byale are,
 keile ka dibōna dixapa ke monn-
 a, bare ke Mabidietē a libile ng-
 eng ya matloumeng, byale monqw-
 a dikxomo are, o ka seke wa nth-
 ušā xo lata sepōtō satšōna le ban-
 a baka, monna a dumêla, yaba
 keane o ya kxorong xo kxorêla di-
 aka, ba mošate ba maha. Byale
 mokxavabye wa xa Mphotō le masotam-
 a a mabedi a leane, ba thsele le pelle
 ba tšama ba butšisa, ba ba botšā xore, o
 fitile mo. Xo fihlêla ba yo fihla motre-
 ng o monqwê, o aileng a rakisa kxomo e
 ngwê, ba e tēka ka diponto tše tharo,
 fêla kxomo ile ya tšwa ba bōna mokxō-
 pa wa yōna, ba o tseba. Bafetêla

pele ba tsena matseng o mongwe, ba
 hwetšana le xona ba a xekisitse e ng-
 we xape, le yona e hule ba bona mokxopa
 ba le ona ba o tseba. Byale ba butsi-
 tša, xore o ile nakae, re nyaka xodirē-
 ka bare, o kowa matseng o la, yaba
 letšatši le ya madikelo, byale ba feta
 ba fihla matseng e ka mabanyana,
 a wa ba fumana ba dutši kxorong,
 byale barwa lease ba dulēla ka
 zhekō ya lifsifi, ba dumediša ka leina
 la Mphoxō, bare, re pirimaletšwe, mong
 wa matse are, a wa xolukile, moso
 xa ona lešidi, botlasa la feta. Babae
 fa tša xoja baja, byale Mphoxō a xop-
 ēla mongwa matse, xore re tlatloxa bošero
 kudu, re sepidiša ke malwetši re tšama
 re nyaka ngaka, byale e be ke xokxopēla
 xore ke bolēle le uena morena, a wa
 mongwa matse a ya, byale Mphoxō a-
 re, xē o re bona re le byale re tšama r-
 e nyaka monna bare ke Mabidietše M.
 ašilu o tšabile le dikxomo. Byale
 mongwa matse are, a wa o xona xa

na kowa khorong. Mphokô a ne, ke mmône-
 byale ke thšabile xo motabôxêla, pele xa ko-
 re ke xo tšibiše, a ne a wa a reng, tšomotswe-
 ra. Ke ba fihla khorong xa bana ba mmê-
 la sebaka baile ba matswana, ba matlê-
ma kadikaka, byale ba thôma xo mohlalôše-
 tšá se ba motlêmêlano. A wa le yêna xa
 ana a xana oile a dumêla. Kxomo ya
 bobedi o ile a rênika diponto tše pedi
 le lesome. Byale ba tšobala le yêna ntlo-
 ng ka e tee, e rile xosasa a ba tšupa dik-
 xomo tše tharo, a wa batšêlana le mong
 wa matse, batloxa. Baile ba fihla xaê xa
 mamundi le yêna le dikxomo tše tharo. Bya-
 le xe ba mutšiša a ne, diutswitše ke nna,
 byale mamundi a ne, o swanetše xo buiša
 dikxomo tšana ka dikxomo tše tharo. M-
 onna a dumêla, fêla ke modidi xana le
 kxoko ya lefafa, byale keake a iša ditaba
 mo lo peng (leydsdorp). Monna baile xe
 ba mosekiša a dumêla xore dikxomo diu-
 tswitše ke nna, byale mmušô, wa motiya k-
 adikxwedi tše phetšaxô monwana ka e tee
 Mong wa dikxomo a xopola xore mohlany

a tšwato kholerong o tla buisa dikomo tša
 xaxwê, e ile mahleng a tšwato kholerong, ba
 masô ba mofa lengolola xore a xana molato.
 Byale mong wa dikomo a thōma xo maka-
 la, yaba xaxona thutō. Mphotō a fihla xo
 leake aye, sephōkō a bina malapa sea
 fiwa ke nyaka kxomo, a wa leake a nt-
 hša kxomo a fa Mphaxō. Ke motho a ka
 utšwa pu di xoba mpa xoba kxoxo, bano di-
 nyakisa xa batse, mo masakeng, ba ditšeba
 ka maswaō, ka xobane yo mongwê le yo mo-
 ngwê, o na le leswaō, la diswiwa tša xaxwê.
 Maswaō ana a tšiba ke mang le mang, le m-
 ebala ba tšeba ka yōna, fêla tše dingwê
 o fumana diswana, xe o sa eswana le-
 swaō a xaxo, o lobile. Fêla xe ba ka xo hu-
 etšana o utšwitš pu di wa sebe le mang-
 nga a wa molato wa xaxo, eka sebê o mo-
 xolo kuelu, ba ha tšeya pu di ka ete, ya
 xo buisa pu di ya bōna. Xe utšwitš mpa
 ka o leke ka mpa o leka ka di pu di, baba ba
 tšeya le mpa. Lehodu ka le nyake ke motho
 o, xoba ke wa leloko xoba wenō, o swanetše
 xo morphala tša, kantle monna le mosadi.

Xolwa le babusi. Ke motso a elwa le babusi
 ke xore, o nyana setulo, byale motso o sele a
 ka seke a lwa le babusi. Ba we ba swanet
 seo xolwa le babusi, ke bomorwa nca uē.
 Ntwa e khalo ya mathōmō ke ya dikwāt-
 ana (dihlani tša xobolaya). Ke a bōna xore
 dimošitile, byale, o thōma xo sinyana nma
 ina a bōna xe a sepele mo bathong, wa
 ka ene, xe be xobusa nna, e be nka seke
 ka dina tše ke bōncyo ba didira, ke ditla
 êla, xa baxxone xo tswara sethšaba. Bya-
 le xore, o batša batho tšerêso, batha mōna
 tšatši la mo kxōši e betšikē pitšō, xe ba bolêla
 melaō, o tla kwa yēna a êma a lwanthō.
 a melaō, a dirêla xore, batho ba morate.
 Dinokwane (dithsebi) ditla fêla diya
 xa kxōši dimatšā xore, monna yo, xo sinyā
 melaō o bana bokōši, a notšama a bolela
 ka mathukō. Byale kxōši xe ekabitšā pit-
 šō xape, a dira byale ka pele, xōna kxō-
 ši e tla xōlwa seme thšebi e mileyo ya
 motša. Be xoloxolo bare, xonyatšā kxōši
 ke xotloxa, kxōši xa enyatšimi e dutši ma-
 bung a yōna. Byale ka Mabai Mohlabe

697

K34/82

62

O be a lwanthša kxoši Ntabanyane Mahlabe.
 Mabai e be e ke wa lapa le lenyana, bofoši
 bosa molebana, byale kxoši are, xo bōna me-
 kxwa ya xaxwê, a laêla ba nna xore, ba-
 tle ba bolâe' bošexo, byale ka xe motho a sa
 hlloe ke batho ka moka, yo mongwê are, xo
 yêna, ba le seqiring, a tša nana wa di-
 kwa nana, monna are, a wa, are a
 xa ke ya xo seba, fêla xe o kare, o kwile
 nna, nna ke tla xana. Are a wa nka se-
 ke ka bolêla seto, are, ke kwile le kum-
 tu la xaxo le hono, bare, wena o lwanthša
 kxoši, ka xoriale kxoši o laetšê ba nna, xore
 ka bošexo byo boitšexo o tlo bolailwa, yaba
 manne o moputšê ditsêbê, monna a
 thšaba, bošexo, a boêla tubatse xo du-
 la xōna, le le hono ba a baxaxwê le di-
 tsoxolo ditōna. Byale baile xe bore, ke a
 sa ba fumana e le manipi re tloxa re
 hlaba ditšana. Awa xa a ka a lata ke
 motho ka baka la xore, o thšabile. Seema
 sere, xa bōlebyeta xa ba ribete moxōpō, xa
 bo motile moxōpō wa ribēra. Ntholo
 Mašumu, o be a sakwe ditauêlo tša

Kxosana ya xaxuiê Tobola Masumu, tšatš-
 i le le nguê le le nguê, byale mafelong a bô-
 na xore monna wa nyatša, byale a botša
 lekhotla la xaxuiê xore ba bône taba e,
 byale banna baile xe bare ba bolêla naê,
 are, xo bôna a ke le na bomang, byale bare
 a ke re wa re tšeba, are, a ke le na ba-
 rwee ba mang, byale mome bašita xo
 mofetolo. Ke xore Tobola le yêna ke
 bana ba monna, byale mmaxuiê To-
 bola aile xobixiwa, ka morato ba beka
 mmaxuiê Ntolo. Byale banna bare,
 xa re tšebe se bacuiêlato, ba botša
 Masumu, bare, wa kua se moro-
 ayo se a sebolêlato, byale rena
 reka seke ra kxôna xo bolêla selô.
 Byale Masumu are, a wa lenna
 ka tšebe ke ya dikwa, fêla xolukile
 lekhotla palakanang, ditaba ke tša di-
 ša mošate. Byale Masumu byare
 xosa a iša ditaba mošate, ba moš-
 ate, bare, re dikwile, sepela o ba bot-
 še, le lekhotla la xaxo, ka tšatši la xore
 batlê. letšatši la fihla tšore baê, kxorongwa

697

K 34/82

64

yo monquê le yo monquê baile ba pi. lebaka
 laka hlolô la fihla, byale bare, xo kxosana Maš-
 umu, foloxêla fase le dilhlathe tša xaxo,
 xa mōxô le morewa-raxo, a wa ba du-
 la xa batse, byale le xotla la mošate la
 re wa bōna Mašumu a obitš'i ke re-
 na o bitš'a ke kxoti ya xaxo, byale bare,
 xo Mašumu mošo yola, ore xo, wa
 xo nyats'a ūo, xe le kōpane oka êma wa
 bolêla. Mašumu J. a êma are, ke k-
 xotla, ke farana le morewa-rê, byale
 xe ke re ke a molediš'a xa kwe, ditaêlô
 tš'aka, byale xa ke tšebe xore matato keng,
 ke ile ka mitš'etš'a le kxotla laka kxorong
 yaka xore, ba mitš'ise, empa xe bare,
 ke a mitš'isa, ore, ke bomang, xe ba mo-
 fetola ore, ke le na barwe ba mang, by-
 ale taba, ka fumana ele bothata, ke
 xe ketla mo xore, le tle le nkwiše tabae,
 ba bina tlo, a dula fase. Byale bare,
 wa dikwa Mkolô, a êma, are, moren-
 ana ba bina tlo. Moxolo wana wa
 kwala mo a bolêlako, byale taba e e
 divate xore ke be byale ke baka laxaxiŋ

ka xobane taba e ngwê le e ngwê, a mpatšê
 e re kowa batho ba xobakane, yaba, o botšâ
 batho, lenna ka dikwa le bôna, byale taba
 e, nna xa ke kwirisi, fêla ke be ke nodiva
 xore lena ba mošate lekwe, le xo thušâ xo
 mpatšâ xore ke molaô, morena le kxotla.
 Byale le kxotla ka xo tšeba xore, xe bakane
 J. M. asumu o na le phošô, a ka nap-
 a a mamatsâ, byale ba se sa butki-
 šâ dihlatse, bare, xo yêna ke molaô, swa
 xore a xobotšê ditaba, pele xa xore banna
 ba xobakane, le bee le eletšane, byale
 wena o dirile ka xore, wa mamatsâ,
 mola otle ore, botšê pele le hona, nka
 be re matšema. Monna a êna are,
 ke leburile kudu, le yêna ka ditšêbê
 wakwa, byale a bitšâ moxolo wakwa-
 wê baya, bonyêla mpatš, are le kxotla ke
 lekwiile, byale ke na le kxomo, ya xo tswal-
 a kxôrô. A wa ba tšeya ditaba tšâ ya
 kxôšing, kxôšî are, wakwala ngwana
 yome waka, byale o dirile, ke xo sebatšê
 motolo wa xakwê, xe a bôna moxolo, a
 sakwe amitšê banna, a yomaka pudî,

697

K34/82

66

Kxomo re kwile, Ba ya ba motša a re, ke
kwile, a nthša puledi, molato wa fêla.
Byale bare, xo tš'ima ašumu o swanetše
xo tš'ima puledi, kxomo batla bolaya, wa tlo-
ka le ya xaxo nama. Mašumu a re, aw-
a nna ke le buile, xa ke nyane selō, di-
lō ka moka di swanetše xoba tša kxosi
a wa ditō ka moka di ile tš'aba tša
kxosi.

Boloi Batho ba tš'eba xore mokeke ke molai,
kabaka la xore, matšo a re, xobwa baya, xo
re dypa, se dypa sa ba batša xore motš-
ho, o bolai ke mokeke. Byale ka moya, o
ile a tš'ima ke nyane a loile ngwana wa
Mamokhadi, pele xa xore ba e, ngameng
mohedi, o tloxa pele a tš'ama a kw-
ella, xore se selo ngwana wa xaxwē
heng. Byale xe dile tša matša xore ke
matšo ya bina sa xore, byale ke motš-
xe a xoma o motšoma. Ke motšo a xama
byale mašumi, o iša ditaba kxorong,
kabaka la xore, ditaba tša boloi xa di-
tš'ime dile mokōmaneng xoba kxosa-
neng, di swanetše xo tš'ima mošate.

Byale xe ba fihlile mosate, mamundi
 ore, kelle ka motho yo, o bolale ngwana
 wana, byale kehe ke a matša wexama.
 Keile ka sepela la dingana, byale di-
 ngana dithša yêna. Ke moka lekhotl-
 a le mutšise, a thwêla pele le xoxana
 byale ka xe e sataba e e nako le bohla-
 tse, ba hare, xolukile, wa nyaka xokwa
 ka nozi, are, e. Ke moka batswadi xoba
 motatša mothōmiwa, ba nthša threletê
 ya xokwa boloi bya ngwana wa bōna,
 byale kxōzi e hare, wa bōna, xe o thōmi-
 le ngwana wa batho ba, ka maaka
 o swanetše, xokla o malefe ka lesa-
 me la dixomo, are xo lukile. Ke moka
 kxōzi a ba bēla le tsatsi la xoya. Ke le
 tsatsi la xoya le fihlile ba swanetše xotōw.
 a ba lekxorong, xore kxōrō le yōna e
 dire bohlatse, le xōna e nthša motho
 wa kxōrō, xore ebe ditsēbē tōa kxōzi.
 Byale xe ba thwile ba fihlile ngakeng,
 xore nnete ke sedupê, batla bōna a
 ba beya kanya ka methōphō ya bōna,
 wa kxōrō mothōmiwa a modudiša, xo

šele, a ba a motša le xore, wena ke w-
 ena leihlô la kroši, ba me batlilo xo kwela
 wa xabô, a ba beakanya xa batse, xe
 a feditšê xo dira byale, ke moka, a ba
 kxôxišê, motšakô. Byale a thômexobaiša
 ka methôphô, ya bôna, le xore wena o tsw-
 alane le yo ka tsela e le e, a dumêla, by-
 ale byale, le ba me batlilo o theletša, a ba
 botša xore, lena le tihlô theletša, yo ke lei-
 hlô la kroši. Ka balêla byale bôna ba
 fêla bare, re a foma, xe a feditšê xobo-
 lêla methôphô ya bôna, byale o thôma xo
 tiya molori, a motša dika kamoka, xo
 fihlêla a dumêla, ke moka ene xe o
 bôna xore ke xoteile ka phošô o ka notšê
 ya thšêlête ya xaxo, la fetêla xa e ng-
 wê ngaka, mo xo šala ya xoxoma bo
 kête, o tla tla o fetêla o tšêya xe, o
 o kaya wa phêpêla. Byale xe a bôna
 xore o wele, o tšare a wa pele
 xa ke saya. Ke ele ditswarô o mokka
 oletšê a sa thoma xo motiya, le mi-
 rini o manêrile. Mpya oile a tiw-
 a ke ngaka, byale a dumêla, ngaka

697

K34/82

69*

ya sehla naka ya fa Mmotadi, xe a trena
ka khōrō a letša naka, aye, wana xa kloxe.
Kamoka xa bōna ba suanetše xo tšenila
khonony, xobalela khoši tše ngana e di-
balešeho. Byale Mpya o be a sena dikxo-
mo, ana le ngwana wa ngwanenana,
o ile a tšama a makuwatamiša xaba
banayo le dikxomo, byale tēna sekxoka
a nthā dikxomo aye, ke xa bomalome
a malefella malato, ka dikxomo tše
lesome le kxomo, malato wa fēla.
Xo Hoxa mome batho ba tšeba xore
Mpya ke malai, ngwana yo mongwē
le yo mongwē, ba fēla ba matša xore,
o tšebe ngwana xore motho yo ke mo-
toi, o seke wa ja dijō tša ka ntle.
Mpya o ile a lamolēla ke sekxoka nka
be ba malaile, ka xobane malaō wa
sesotho motho a loya yo mongwē le fēna
ba mala ya.

Ends 697